

ABOUT THE ENTRY OF THE AUTHORISED OFFICER IN THE COMMERCIAL REGISTER

Assist. Prof. Anna Nikolova, PhD

Faculty of Law, Department of Private Law

“Angel Kanchev” University of Ruse

E-mail: anikolova@uni-ruse.bg

Abstract: *The authorised officer is the representative with the widest representative authority of all commercial representatives, whose regulations are contained in Chapter Six of the Commercial Law. They are indisputable in theory and practice the advantages of authorisation (power of attorney), both with a view to protecting the interests of the trader and third parties. There is no unanimity neither in the legal literature nor in practice regarding the effect of the entry and deletion of the authorised officer from the commercial register. In this report, through an in-depth analysis of the various opinions in the doctrine and a review of the judicial practice, it is clarified what are the prerequisites for the entry (respectively for the deletion) of the authorised officer in the register, what legal consequences it generates*

Keywords: *authorised officer; entry, deletion from commercial register.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Прокуристът е търговският представител с най-широка представителна власт от всички търговски представители. Безспорни в теорията и практиката са преимуществата на прокурата, както с оглед защитата на интересите на търговеца, така и на третите лица. Няма единомислие нито в правната доктрина, нито в съдебната практика по въпросите относно действието на вписването и на заличаването на прокуриста от търговския регистър. В доклада са посочени различните мнения в доктрината, направен е преглед на съдебната практика, за да се изясни какви са предпоставките и какво е действието на вписването, съответно на заличаването на прокуриста от търговския регистър.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Първото и необходимо условие, за да може едно лице да бъде вписано в търговския регистър като прокурист на търговец, е да бъде спазено изискването на чл. 21, ал.1, изр.3 ТЗ, съгласно което упълномощаването трябва да бъде с нотариално заверени подписи. Необходимо е следователно да се изясни нужна ли е нотариална заверка на подписите на търговеца и на прокуриста т.е. дали законодателят въвежда изключение от принципното положение, че упълномощаването е едностранна сделка или изразът „нотариално заверени подписи“ се схваща само като такъв на упълномощителя. Мненията в доктрината се обединяват около последното, а именно, че нотариално заверен трябва да е само подписът на търговеца, а не договорът между него и прокуриста, уреждащ техните права и задължения, защото в Закона за задълженията и договорите е възприета концепцията за едностранния характер на упълномощаването¹⁷². Посочва се още, че няма пречки упълномощаването да е елемент от съдържанието на договора, нищо че двата акта имат различна правна природа, като в последния случай договорът се заверява нотариално¹⁷³. Застъпените становища изцяло заслужават подкрепа. В допълнение може да се посочи, че търговският оборот би се усложнил, а не улеснил, ако за учредяването на прокурата се изисква и нотариално заверен подпис на прокуриста.

¹⁷² Така Калайджиев, А. Търговско право. Обща част. С., 2015, с. 256, Стефанов, Г. Търговско право. Обща част. В. Търново, 2016, с. 282.

¹⁷³ Герджиков, О. и др. Коментар на търговския закон. Книга първа. С., 2007, с. 161. Авторът изрично посочва, че когато упълномощаването става с отделен акт, тогава само пълномощното ще подлежи на нотариална заверка на подписа. Стефанов, Г. цит. съч., с.284.

В практиката също има решения, според които представителната власт на прокуриста възниква от договор¹⁷⁴. В други, по-нови, ясно се разграничават представителното от договорното правоотношение и се обоснова, че: „Упълномощаването е едностранна сделка и с този акт се заверява само подписа на упълномощителя.... Не намира опора нито в закона, нито в практиката на съдилищата становището, че при учредяване на прокура се изисква двустранно подписано пълномощно, вкл. от упълномощеното лице.“¹⁷⁵

В търговско правната литература, както и в съдебната практика, въпросът за действието на вписването на прокуриста в регистъра, породило много дискусии. Няма спор, че самото заявление, образец Б1 за вписване на прокуриста се подава от търговеца при представяне на документите съгласно чл. 34 от Наредба № 1 за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър. Изискването за вписване на прокурата не е ново за българското законодателство. Съществувало е и по отм. ТЗ. В старата ни търговско правна литература се сочи, че вписването на прокурата е задължително, без да има конститутивно, а само декларативно действие¹⁷⁶.

Поддържа се, че фактическият състав на прокурата се състои от два елемента: упълномощаване и вписване в търговския регистър¹⁷⁷.

Застъпва се и противоположното виждане, че вписването на прокурата е необходимо, за да може упълномощаването да се противопостави на третите добросъвестни лица, а не на всички лица, което следва в резултат на корективно тълкуване на чл. 24 ТЗ. Посочва се, че конститутивното действие е изключение, като е нужно специално правило, което да го урежда, а такова при прокурата липсва¹⁷⁸.

Аргументирано е и разбирането, че правното значение на вписването се проявява още и като *condition juris*, което обуславя правното действие на подлежащото на вписване обстоятелство и без вписването обстоятелството се намира във висящо състояние и не може да породят правните си последици¹⁷⁹.

Не на последно място се аргументира мнението, че *de lege lata* вписването на прокурист има конститутивно действие за представителната му власт, но тъй като това крие рискове както за търговеца, така и за третите лица, се прави предложение да се промени редакцията на чл. 24 ТЗ като изрично се посочи, че упълномощаването на прокурист има действие спрямо третите добросъвестни лица¹⁸⁰.

По мое мнение възможностите при конститутивно действие на вписването да бъдат увредени третите лица, ако прокуристът се легитимира пред тях само с пълномощното, а впоследствие поради забавянето на вписването напр. за срок повече от месец или дори два и последвала промяна в цените, сделката не бъде одобрена от търговеца или обратното – прокуристът да сключи неизгодни сделки при влошаване на неговите взаимоотношения с принципала, могат и трябва единствено да бъдат основание за промяна в нормативната уредба¹⁸¹. От друга страна тези възможности значително намаляват, тъй като с влизането в сила на Закона за търговския регистър се премина от децентрализирано съдебно производство по търговска регистрация към централизирано административно производство пред Агенцията по вписванията към министъра на правосъдието. В резултат на тази промяна съществено се съкращават сроковете, в които се извършват вписванията, съответно заличаванията в регистъра. Съгласно чл.19, ал.2 ЗТРРЮЛНЦ длъжностното лице по

¹⁷⁴Стефанов, Г. цит. съч., с.282.

¹⁷⁵Решение № 462 от 01.10.2014 г. по т. д. № 218/2014 г. на Окръжен съд - Стара Загора.

¹⁷⁶Кацаров, К. Систематичен курс по българско търговско право. С., 1990, с.128, Диков, Л. Курс по търговско право. С., 1992, с. 73.

¹⁷⁷Торманов, З. Едноличен търговец. с. 83, Топалов, Г. Курс по търговско право. С.,1991, с.88.

¹⁷⁸Така О. Герджиков и др., цит. съч. с.161, Калайджиев, А. цит.съч., с.255, Минчев, М. Назначаване на прокурист. Търговско право, бр.2/1993, с.43.

¹⁷⁹Голева, П. Действието на вписването в търговския регистър. Търговско и конкурентно право, бр.5/2010. В друго свое съчинение същият автор застъпва тезата, че вписването на прокурата не е елемент от фактическия състав, а има декларативно действие. Търговско право. Книга първа. С., 2009, с.90.

¹⁸⁰Стефанов, Г. цит. съч., с.285- 288.

¹⁸¹Пак там.

регистрация се произнася по заявления за вписване и заличаване незабавно в срок от три работни дни от постъпването им. Необходимо е да се отчете и обстоятелството, че при сегашната уредба на търговската регистрация във всеки момент третите лица имат достъп до търговския регистър и могат да направят справка дали дадено лице е вписано като прокурист.

На следващо място, за вписването на прокурата в търговския регистър съгласно чл. 34, ал. 2, т.1 от Наредба №1 за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър е необходимо да се представи решение за упълномощаване на прокурист. За СД решението се приема единодушно от всички съдружници съгласно чл.84, ал.2 ТЗ. Същото правило се прилага и за КД¹⁸². Липсата на изрични правила в ТЗ относно това кой е органът за управление на ООД, АД и КДА, компетентен да приеме решение за упълномощаване на прокурист, дава възможност за застъпване на различни становища по въпроса.

В търговско правната литература се аргументира виждането, че компетентният орган следва да е определен в учредителния акт на дружеството, но при липса на подобна уговорка, решението трябва да се приема от общото събрание на ООД, съответно на АД, КДА. Обосновава се и становището, че управителят на ООД е компетентен да упълномощи прокурист, без да е нужно решение на общото събрание (така е дори и ако в дружествения договор или в решение на общото събрание е предвидено друго), както и че изпълнителните членове на АД могат да назначат прокурист (без значение дали тази възможност е уредена в устава)¹⁸³.

Друго разрешение е възприето при кооперациите, при които на основание чл. 15, ал.3, т. 4 ЗК прокурист се упълномощава от председателя на кооперацията, но на основание решение на общото събрание.

Едва ли е най-правилно да има разминаване в законодателния подход при определяне на органа за управление, компетентен да приеме решение за упълномощаване на прокурист. Като се вземе предвид, че търговският представител с най-широка представителна власт, който на практика може всичко, е именно прокуристът, мнението, че върховният орган за управление на съответното дружество е компетентен да приеме решение за упълномощаване на прокурист заслужава да бъде подкрепено¹⁸⁴. Но за да няма противоречия, би било добре нормативната уредба да се усъвършенства и *de lege ferenda* да се определи органът за управление на ООД, АД, КДА, компетентен да упълномощава прокурист.

Акцентът в настоящия доклад не е върху съдържанието и обема на представителната власт на прокуриста. За пълнота на изложението е нужно да се посочи, че той има право да извършва всички действия и сделки, които са свързани с упражняването на търговското занятие. Това включва както съдебните, така и извънсъдебните действия¹⁸⁵. С оглед особеностите на производствата по несъстоятелност и на стабилизация се изисква изрично пълномощно за подаване на молби по чл. 626, ал. 2 и по чл.769, ал.2 ТЗ от прокуриста¹⁸⁶.

Традиционно в теорията се приема, че неговата представителна власт може да бъде ограничена на основания предвидени в ТЗ или следващи от строго личния характер на определени действия (като образуване на ново предприятие или преобразуването на съществуващо в друг вид, приемането на нов съдружник в СД или в КД и др. подобни)¹⁸⁷. Също така считам, че към действията, които не може да извърши прокурист спадат промяна на търговската фирма и на седалището, тъй като това са обстоятелства, които се определят в учредителния акт на дружеството.

Фигурата на прокуриста е необходимо да се разграничава от фигурата на управителя на дружество с ограничена отговорност. Ето защо неприложими са спрямо прокуриста изискванията на специалното търговско законодателство за притежаване на допълнителна

¹⁸² О. Герджиков, цит. съч., с. 158, Стефанов, Г. цит. съч., с. 278 смята, че е необходимо решение на комплементарите или на тези от тях, на които е възложено управлението.

¹⁸³ Стефанов, Г. цит. съч., с.278-279, Калайджиев, А. цит. съч., с.250-251.

¹⁸⁴ Стефанов, Г. По някои въпроси на прокурата. Търговско право, бр.5/1993, с.32.

¹⁸⁵ О. Герджиков. цит. съч., с. 153.

¹⁸⁶ По подробно Николов, Т. Откриване на производство по стабилизация. С., 2021, с.128-129.

¹⁸⁷ О. Герджиков, цит. съч., с. 154. Стефанов, Г. цит. съч., с.289 и сл.

квалификация от управителя на ООД. По този въпрос има формирана съдебна практика. Отказ на длъжностно лице по регистрация да впише прокурист поради непредставяне на документи, доказващи, че прокуристът е лекар с призната специалност съгласно чл.63 от Закона за лечебните заведения, е отменен¹⁸⁸.

Мненията в доктрината за правното действие на заличаването на прокурата от търговския регистър също са разделени. Посочва се, че заличаването има конститутивно действие¹⁸⁹. Аргументира се и обратното виждане¹⁹⁰. Съгласно чл. 25, ал. 1 ТЗ прокурата се прекратява с оттеглянето на упълномощаването от търговеца и вписването му в търговския регистър. Алинеята урежда само едно от основанията за прекратяване на упълномощаването, като съответно са останалите основания субсидиарно приложение има ЗЗД. Вече се посочи, че много по-кратките срокове за вписвания и за заличавания в регистъра съществено ограничават възможностите при влошени отношения между търговеца и прокуриста, последният да сключи неизгодни сделки с третите лица. Не на последно място нали именно търговецът – професионалистът, е този, който е избрал дадено лице за свой прокурист. Ако търговецът се е излъгал в професионалните качества на своя пълномощник, то той трябва да понесе неблагоприятните последици от грешната си преценка.

Както и при вписването, така и при заличаването легитимиран е търговецът, а не прокуристът. Липсата на процесуална легитимация на прокуриста да заяви заличаването си от регистъра може да навреди на неговите интереси. Това са случаите, при които е направен отказ от упълномощаването, но поради една или друга причина принципалът (бездейства, при ООД управителят е починал и съдружниците не са избрали нов управител) не е подал заявление за заличаване на прокуриста. Ето защо мнението, че и на прокуриста трябва de lege ferenda да се признае легитимация да иска заличаването си от търговския регистър заслужава да бъде подкрепено¹⁹¹.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед на изложеното може да се направи изводът, че вписването на прокуриста в търговския регистър, съответно заличаването му, имат конститутивно действие. Също така с цел усъвършенстването на правната уредба би било добре de lege ferenda да се определи органът за управление на ООД, АД, КДА, компетентен да упълномощава прокурист, както и да се признае процесуална легитимация на прокуриста да иска заличаването си от регистъра.

REFERENCES

- 1.Dikov, L. Commercial law course. S., 1992. (**Оригинално заглавие:** Диков, Л. Курс по търговско право. С., 1992.)
- 2.Gerdzhikov, O. and others. Commercial Law Commentary. Book one. S., 2007. (**Оригинално заглавие:** Герджиков, О. и др. Коментар на търговския закон. Книга първа, С., 2007.)
- 3.Goleva, P. Commercial law. Book one. S., 2009. (**Оригинално заглавие:** Голева, П. Търговско право. Книга първа. С., 2009.)
- 4.Kalaidzhiev, A. Commercial law. Common part part. S., 2015. (**Оригинално заглавие:** Калайджиев, А. Търговско право. Обща част. С., 2015)
- 5.Katsarov, K., Systematic course in Bulgarian commercial law. (**Оригинално заглавие:** Кацаров, К., Систематичен курс по българско търговско право. С., 1990.)
- 6.Nikolov, T. Initiation of stabilization proceedings. S., 2021 (**Оригинално заглавие:** Откриване на производство по стабилизация. С., 2021)

¹⁸⁸ Решение № 1557 от 31.07.2017 г. по т. д. № 2257/2017 г. на Софийски градски съд.

¹⁸⁹ Стефанов, Г. цит. съч., с.286.

¹⁹⁰ Калайджиев, А. цит. съч., с.276.

¹⁹¹ Калайджиев, А. цит. съч., с.276.

7.Stefanov, G. Commercial Law. Common part. V. Tarnovo, 2016. (**Оригинално заглавие:** Стефанов, Г. Търговско право. Обща част. В. Търново, Абагар, 2016).

8.Tormанov, Z. Sole trader. S., 2006. (**Оригинално заглавие:** Торманов, З. Едноличен търговец. С., 2006.)

The report signifies the results of the activities of project No. 2022-UF-01, financed by the Scientific Research Fund of the University of Ruse.